

ការស្វែងយល់ពីមូលធនមនុស្ស

ដោយ៖ លោក ប៉ាន់ សំណាង

មន្ត្រីនាយកដ្ឋានវិទ្យាសាស្ត្រអប់រំនៃ
វិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម
នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

១.សេចក្តីផ្តើម

ការប្រែប្រួល តែងតែកើតមានជានិច្ច ពីដំណាក់កាលមួយទៅដំណាក់កាលមួយ ពីពេលមួយទៅពេលមួយពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ។ ពីមុន គេតែងលើកឡើងថា «ធនធានមនុស្ស ជាកម្លាំងចលករក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ»។ ពាក្យ «ធនធានមនុស្ស» ក្លាយជាប្រធានបទសំខាន់ក្នុងការអប់រំ ។ ប៉ុន្តែកម្ពុជានាសម័យនេះ ក្រោមការដឹកនាំប្រកបដោយគតិបណ្ឌិតរបស់សម្តេចធិបតី ហ៊ុន ម៉ាណែត នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃកម្ពុជា រាជរដ្ឋាភិបាលនាអាណត្តិនីតិកាលទី៧នេះ បានដាក់ចេញនូវយុទ្ធសាស្ត្រច្បាស់លាស់ ដើម្បីកំណើនសេដ្ឋកិច្ចនិងប្រែក្លាយកម្ពុជាក្លាយជាប្រទេសមានចំណូលខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៥០។ កន្លងមកនេះ សម្តេចធិបតីនាយករដ្ឋមន្ត្រីបានមានប្រសាសន៍៖ «មូលធនមនុស្ស គឺជាអាទិភាពគន្លឹះទីមួយ សម្រាប់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នីតិកាលទី៧ ក្នុងការជំរុញ

សេដ្ឋកិច្ចឱ្យសម្រេចបាននូវគោលដៅរបស់កម្ពុជានៅឆ្នាំ២០៣០និងក្លាយជាប្រទេសមានចំណូលខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៥០(រាជរដ្ឋាភិបាល ឆ្នាំ២០២៣)។

ឆ្លើយតបនឹងចក្ខុវិស័យវែងឆ្ងាយដ៏សំខាន់នេះ សម្តេចមហាបវរធិបតី ហ៊ុន ម៉ាណែត នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានប្រកាសដាក់ឱ្យអនុវត្ត "កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលជំនាញវិជ្ជាជីវៈ និងបច្ចេកទេសដល់យុវជនមកពីគ្រួសារក្រីក្រ និងគ្រួសារងាយរងហានិភ័យ" នាថ្ងៃទី១២ វិច្ឆិកា ២០២៣ សម្រាប់យុវជនចំនួន ១លាន ៥សែននាក់ មកពីគ្រួសារក្រីក្រ និងគ្រួសារងាយរងហានិភ័យ ដើម្បីទទួលបាននូវចំណេះដំនាញច្បាស់លាស់ និងក្លាយជាផ្នែកមួយក្នុងការជំរុញសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ដោយមានក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈជាសេនាធិការក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលលើមុខជំនាញចំនួន១០ ក្នុងការសិក្សា (ក្រសួងព័ត៌មាន

ឆ្នាំ២០២៣។ ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅនេះ ការពង្រឹងនូវគុណភាពបណ្តុះបណ្តាលក៏ដូចជាការលើកទឹកចិត្តយុវជន ក្នុងការសិក្សានិងបញ្ចប់ការសិក្សាប្រកបដោយគុណភាព និងគុណភាពគ្រូ ជាភាពចាំបាច់មិនអាចខ្វះបាន។ សម័យសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថលនេះ មូលធនមនុស្សជាកម្លាំងចលករសំខាន់ក្នុងការជួយកម្ពុជាក្នុងបរិបទតំបន់ និងពិភពលោកឱ្យសម្រេចបានគោលដៅឆ្នាំ២០៣០និង២០៥០។ យោងតាមហង់ ជួនណារ៉ុន បានបញ្ជាក់ថា កម្ពុជាកំពុងត្រូវការនូវមូលធនមនុស្សជាចាំបាច់ ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេស ស្របតាមការរីកចម្រើននៃបច្ចេកវិទ្យា បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មជំនាន់ទី ៤ និងសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថល (ហង់ ជួនណារ៉ុន ឆ្នាំ២០២៣) ។

ក្នុងន័យនេះ មូលធនមនុស្ស ពិតជាមានសារៈសំខាន់មិនអាចខ្វះបានក្នុងការអភិវឌ្ឍជាតិ ក្នុងយុគបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម៤.០នេះ ព្រោះរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់លើការអភិវឌ្ឍមូលធនមនុស្សតាមរយៈការពង្រឹងគុណភាពវិស័យអប់រំ បណ្តុះបណ្តាលសមត្ថភាព និងជំនាញវិជ្ជាជីវៈរបស់យុវជន និងបុគ្គលិកកម្ពុជា។

សូមស្វែងយល់ពីមូលធនមនុស្សនិងគុណតម្លៃរបស់វាដូចខាងក្រោម៖

២.និយមន័យ

ការកំណត់ន័យនៃពាក្យមួយតែងតែមានការយល់ឃើញមិនដូចគ្នាទេ ព្រោះមនុស្សម្នាក់ៗមានគំនិតផ្សេងគ្នាដែរ។

បើពិនិត្យលើពាក្យ «មូលធនមនុស្ស» បានមកពីពាក្យ«មូលធន» និង«មនុស្ស»។ ពាក្យ«មូលធន» មានន័យថា ទ្រព្យដើម ដើមទ្រព្យប្រាក់ដើម ដើមទុន។ ពាក្យ «មនុស្ស» មានន័យថា ជនអ្នកដឹងការខុសត្រូវ សត្វវិសេសមួយប្រភេទជាពូជវង្សនៃមនុស្ស នរ។

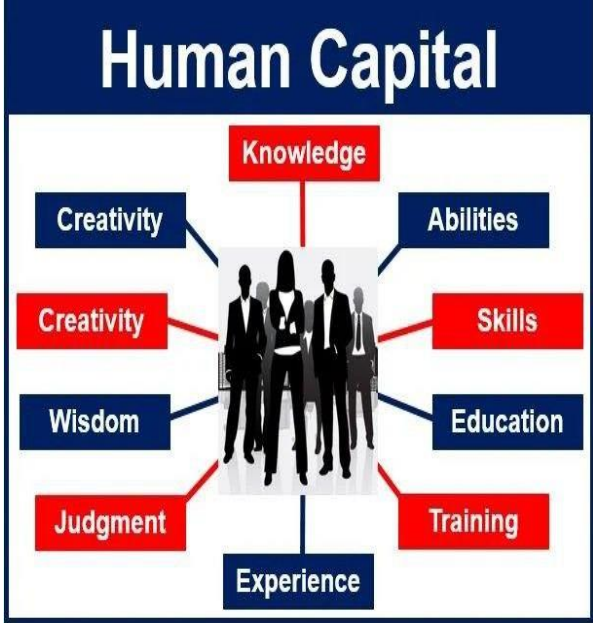
ដូច្នោះ មូលធនមនុស្ស សំដៅលើ មនុស្សដែលមានតម្លៃជាទ្រព្យសំខាន់របស់ប្រទេសជាតិ ប្រកបដោយសក្តានុពលខាងចំណេះដឹងសមត្ថភាព ជំនាញ បទពិសោធន៍ និងភាពច្នៃប្រឌិតដែលជាធនធានឬជាទុនសម្រាប់អភិវឌ្ឍប្រទេសបាន (វេចនានុក្រមខ្មែរ ២០២២)។

មូលធនមនុស្ស សំដៅលើបណ្តុំនៃសមត្ថភាព ចំណេះដឹង ជំនាញ បទពិសោធន៍ និងភាពច្នៃប្រឌិតរបស់មនុស្សដែលអាចផលិតចេញជាតម្លៃសេដ្ឋកិច្ចបាន (គេហទំព័រ buykhmerbook.com ២០២២)។

មូលធនមនុស្សមានចំណេះដឹង ជំនាញ និងសុខភាពដែលមនុស្សវិនិយោគ និងប្រមូលផ្តុំពេញមួយជីវិត ដែលអាចឱ្យពួកគេដឹងពី

សក្តានុពលរបស់ពួកគេក្នុងនាមជាសមាជិកប្រកបដោយផលិតភាពនៃសង្គម (World bank ២០១៧)។

ន័យមួយទៀត តាមការផ្សាយរបស់គេហទំព័រ Market Business News.com (២០២៣) គេយល់ឃើញថា មូលធនមនុស្ស សំដៅលើកត្តាផលិតកម្ម ដែលកើតចេញពីមនុស្ស យើងប្រើដើម្បីបង្កើតទំនិញ និងសេវាកម្ម។ ចំណេះដឹងជំនាញ ទម្លាប់ និងលក្ខណៈសង្គម និងបុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់យើង សុទ្ធតែជាផ្នែកនៃធនធានមនុស្ស ដែលរួមចំណែកដល់ការបង្កើតទំនិញ និងសេវាកម្ម។ ការច្នៃប្រឌិតរបស់យើងក៏រួមចំណែកផងដែរ។ កត្តានៃផលិតកម្មគឺជាធាតុចូលចំនួនបួនដែលចាំបាច់សម្រាប់ការផលិតទំនិញ និងសេវាកម្ម(រូបភាពទី១) (Human capital refers to the production factors, coming from human beings, we use to create goods and services. Our knowledge, skills, habits, and social and personality attributes all form part of the human capital that contributes to the creation of goods and services. Our creativity also contributes. Factors of production are the four inputs required for the production of goods and services. (គេហទំព័រmarketbusinessnews.com)។

រូបភាពទី១៖មូលធនមនុស្សប្រកបដោយផលិតភាព

មូលធនមនុស្ស ត្រូវមានកត្តារួមផ្សំ ៤យ៉ាងសំខាន់ៗរួមមាន៖ ១.មានចំណេះដឹង ២.ចំណេះធ្វើប្រចំណិន ៣.មានឥរិយាបថល្អ ៤.មានសុខភាពល្អ (យួន វ៉ានីន ឆ្នាំ២០២៣) ។

៣.គុណតម្លៃនៃមូលធនមនុស្ស

ពីមុនយើង យើងហាក់ដូចជាមិនចាប់អារម្មណ៍ពីមូលធនមនុស្សទេ ដោយដឹងតែពីធនធានមនុស្ស។ មិនថាធនធានមនុស្ស ឬមូលធនមនុស្ស សុទ្ធតែបម្រើឱ្យការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិដូចគ្នា ក៏ប៉ុន្តែមូលធនមនុស្សមានលក្ខណៈស្របនឹងស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ន។

មូលធនមនុស្សដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។ តាមទស្សនៈម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ការប្រមូលផ្តុំមូល

ធនមនុស្សធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវផលិតភាព
 ការងារ ជួយសម្រួលដល់ការច្នៃប្រឌិតបច្ចេក
 វិទ្យា បង្កើនដើមទុនត្រឡប់មកវិញ និងធ្វើឱ្យ
 កំណើនកាន់តែមាននិរន្តរភាព ដែលគាំទ្រដល់
 ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។ ដូច្នោះ មូលធន
 មនុស្សត្រូវបានចាត់ទុកនៅកម្រិតម៉ាក្រូថាជា
 កត្តាសំខាន់នៃផលិតកម្មក្នុងមុខងារផលិតកម្ម
 សេដ្ឋកិច្ច ។ តាមទស្សនៈមីក្រូសេដ្ឋកិច្ច ការអប់រំ
 បង្កើនប្រូបាប៊ីលីតេនៃការមានការងារធ្វើនៅក្នុង
 ទីផ្សារការងារ និងបង្កើនសមត្ថភាពប្រាក់
 ចំណូល។ ដូច្នោះហើយ នៅកម្រិតមីក្រូ មូលធន
 មនុស្សត្រូវបានចាត់ទុកថាជាធាតុផ្សំនៃការអប់រំ
 ដែលរួមចំណែកដល់ផលិតភាពការងារ និង
 ប្រាក់ចំណូលរបស់បុគ្គលម្នាក់ ខណៈដែលជា
 ធាតុផ្សំដ៏សំខាន់នៃផលិតកម្មរបស់ក្រុមហ៊ុន។
 ម្យ៉ាងវិញទៀត មូលធនមនុស្ស សំដៅលើ
 សមត្ថភាព និងប្រសិទ្ធភាពរបស់មនុស្សក្នុងការ
 បំប្លែងវត្ថុធាតុដើម និងដើមទុនទៅជាទំនិញ
 និងសេវាកម្ម ហើយការយល់ស្របគឺថា ជំនាញ
 ទាំងនេះអាចលេចចេញតាមរយៈប្រព័ន្ធអប់រំ។
 ការអភិវឌ្ឍមូលធន គឺមានសារៈសំខាន់សម្រាប់
 ការអភិវឌ្ឍសម្រាប់តម្លៃសកលនៅក្នុងសិទ្ធិ
 របស់បុគ្គលម្នាក់ៗ មិនត្រឹមតែដោយសារតែ
 តម្លៃរបស់វា ទោះបីជាការលាក់បាំងការបរិហារ
 កេរ្តិ៍នៃមូលធនមនុស្សមានភាពច្បាស់លាស់ក៏
 ដោយ ប៉ុន្តែការវាស់វែងរបស់វាមានការពិបាក

ព្រោះវាមិនអាចសង្កេតមើលជំនាញបុគ្គលនោះ
 ទេ ហើយថែមទាំងពិបាកក្នុងការរចនាម៉ែត្រ
 ដែលអាចប្រៀបធៀបបាននូវបុគ្គលគ្រប់រូប និង
 ប្រទេសទាំងមូលទេ (Hyun H. Son 2010)។

ដើមទុនវប្បធម៌ គោលគំនិតនៃមូលធន
 វប្បធម៌ត្រូវបានបង្កើតឡើងដំបូងដោយ
 Bourdieu និង Passeron ដើម្បីពន្យល់ពីអត្រា
 ជោគជ័យនៃការអប់រំខ្ពស់របស់កុមារនៃឪពុក
 ម្តាយដែលមានការអប់រំ។ នៅក្នុងទម្រង់ដើម
 មូលធនវប្បធម៌ត្រូវបានគូសជាពាក្យអរូបីថាជា
 'ទំនិញវប្បធម៌ដែលបញ្ជូនដោយសកម្មភាព
 គរុកោសល្យគ្រួសារផ្សេងៗគ្នា ដែលតម្លៃនៃ
 មូលធនវប្បធម៌ ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត មូលធន
 វប្បធម៌ សំដៅលើចំណេះដឹងស្របច្បាប់ដែល
 ទទួលបាននៅក្នុងបរិយាកាសក្នុងផ្ទះ ដែលអាច
 ឱ្យកុមារសម្រេចបាននូវលទ្ធផលដ៏មាន
 ប្រយោជន៍បន្ថែមទៀតក្នុងអំឡុងពេលដំណើរ
 ការអប់រំ (Bourdieu និង Passeron ឆ្នាំ១៩៧៧) ។
 ចំពោះបរិស្ថានសេដ្ឋកិច្ច ការវិនិយោគលើ
 មូលធនមនុស្ស ពាក់ព័ន្ធនឹងពេលវេលានិងការ
 ចំណាយរបស់កុមារដោយឪពុកម្តាយដែលជះ
 ឥទ្ធិពលដល់គុណភាពនៃមូលធនមនុស្សរបស់
 កូនៗពួកគេ។ ឪពុកម្តាយមិនអាចមានកម្ចី ដើម្បី
 ផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានដល់ការវិនិយោគមូលធន

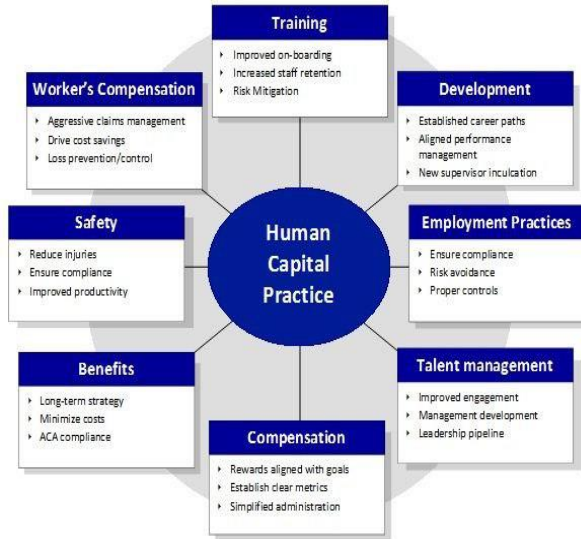
មនុស្សបារាំង (Andrés Erosa and Tatyana Koreshkova 2009)។

ការគ្រប់គ្រងមូលធនមនុស្ស (HCM) គឺជាសំណុំនៃការអនុវត្ត និងឧបករណ៍ដែលប្រើដើម្បីទាក់ទាញ ជ្រើសរើស បណ្តុះបណ្តាល អភិវឌ្ឍ គ្រប់គ្រង និងរក្សាបុគ្គលិក ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅអាជីវកម្ម។ អង្គការដែលពឹងផ្អែកលើបុគ្គលិក ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលបំណងរបស់ពួកគេបែងចែកធនធានដើម្បីអភិវឌ្ឍជំនាញស្នូលដែលបុគ្គលិករបស់ពួកគេត្រូវការដើម្បីផ្តល់លទ្ធផល។ ការគ្រប់គ្រងមូលធនមនុស្ស ជួយកំណត់គម្លាតនៅក្នុងសមត្ថភាពរបស់បុគ្គលិក និងផ្តោតលើការខិតខំប្រឹងប្រែងជ្រើសរើសបុគ្គលិកឆ្ពោះទៅរកតម្រូវការទាំងនោះ(Harvard និងក្រុម ២០១២) ។

គុណតម្លៃនៃមូលធនមនុស្ស អាចត្រូវបានប៉ាន់ស្មានថាជាប្រាក់ចំណូលពេញមួយជីវិត។ យើងចាត់ទុកសមាមាត្រនៃតម្លៃនេះទៅជាបទពិសោធន៍ ដោយផ្អែកលើការផ្លាស់ប្តូរតួនាទី និងជំនាញដែលបានសង្កេតលើប្រវត្តិការងាររបស់បុគ្គលម្នាក់ និងកំណើនប្រាក់ឈ្នួលដែលរំពឹងទុកនាពេលអនាគតរបស់ពួកគេ។ យើងរកឃើញថាជំនាញដែលទទួលបាន ឬបង្ហាញតាមរយៈបទពិសោធន៍ការងាររួមចំណែកជាមធ្យម

៤៦%នៃប្រាក់ចំណូលពេញមួយជីវិតជាមធ្យម (Anu Madgavkar and Group ឆ្នាំ២០២២)។

ភាពចម្រុះនៃ "ហានិភ័យរបស់មនុស្ស" នៅក្នុងអង្គការមួយរួមចំណែកដល់ការចំណាយសំខាន់ៗសម្រាប់ក្រុមហ៊ុនទំហំណាមួយ។ ការបង្កើនផលិតភាពកម្លាំងពលកម្មជាអតិបរមា និងកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុនៃថ្ងៃដើមទុនមនុស្សតម្រូវឱ្យមានវិធីសាស្ត្រសម្របសម្រួល (ALS Group 2024)(រូបភាពទី ២) ។

រូបភាពទី២៖ សំណុំនៃការអនុវត្តមូលធនមនុស្ស (រូបភាពរបស់ALS Group 2024)

តាមគេហទំព័រសាយអិនធីហ្វិកអ៊ិនហ្វូ (scientificworldinfo.com) កំណត់ថា មូលធនមនុស្ស គឺជារង្វាស់នៃជំនាញ ចំណេះដឹង សមត្ថភាព ឥរិយាបថសង្គម និងឥរិយាបថ

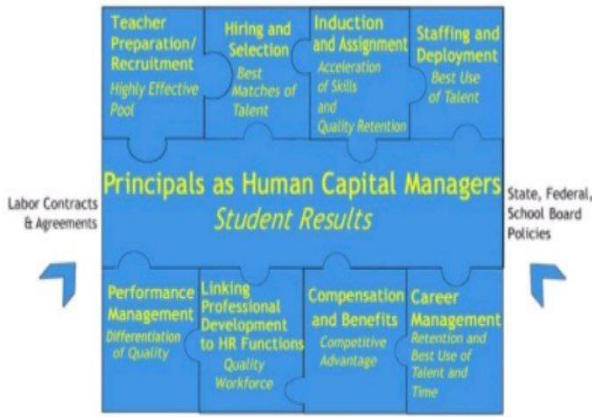
បុគ្គលផ្ទាល់ដែលជះឥទ្ធិពលដល់សមត្ថភាព
ផលិតភាពរបស់បុគ្គលិកនិងសក្តានុពលរក
ប្រាក់ចំណូល ដើម្បីផលិតតម្លៃសេដ្ឋកិច្ច។

ចំពោះគេហទំព័រសាយហ្គោប្រាយហ្គ្រីតដត
ខម (gobridgit.com) បង្ហាញថា មូលធនមនុស្ស
អាចផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍យ៉ាងច្រើនដោយមិន
មានការបដិសេធចំពោះការចំណាយហិរញ្ញវត្ថុ
ខ្ពស់នោះទេ។ ខាងក្រោមជាអត្ថប្រយោជន៍នៃ
ការវិនិយោគមូលធនមនុស្ស៖

- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវអត្រាការបន្ត
របស់និយោជិត(Improved employee
retention rates)
- កែលម្អឡើងវិញលើការចំណាយ
ទាក់ទងនឹងនិយោជិតទាំងអស់
(Improved returns on all employee
related costs)
- តាមដានទិន្នន័យកម្លាំងពលកម្ម
ការងារត្រឹមត្រូវ(More accurate
workforce data tracking)
- ការរើសបុគ្គលិកកាន់តែប្រសើរ
(Better employee prospecting)
- កំណត់អ្នកដឹកនាំអនាគត
(Identifying future leaders)

- អភិវឌ្ឍទំនាក់ទំនង និងដំណោះ
ស្រាយបញ្ហា (Improved
communication and problem-solving)
- ឱកាសកាន់តែច្រើនសម្រាប់ភាពរីក
ចម្រើនក្នុងចំណោមសមាជិក
សហគមន៍ខ្លះខាត(More opportunity
for advancement among
marginalized community members)
- គ្រប់គ្រងអតិថិជនកាន់តែប្រសើរ
(Better client management)
- បរិស្ថានការងារវិជ្ជមានរឹតតែប្រសើរ
(A more positive work environment)
- បណ្តុះបណ្តាលជំនាញ
ច្បាស់លាស់តាមតម្រូវការ (Train for
the exact skills you need) ។

នាយកសាលាជាអ្នកគ្រប់គ្រងមូលធន
មនុស្ស តែមាននាយកសាលាតិចតួចប៉ុណ្ណោះ
ដែលត្រូវបានបណ្តុះបណ្តាលក្នុងការគ្រប់គ្រង
មូលធនមនុស្ស។ ពួកគេនិយាយពីអ្វីដែលពួកគេ
ត្រូវដឹងតាមរយៈការសាកល្បង កំហុស ការ
បំពេញការងារជាមួយក្រុមធនធានមនុស្ស (HR
team) និងការត្រួតពិនិត្យ (រូបភាពទី៣) (Craig
Chin and Group 2021)។

រូបភាពទី៣៖ ព័ន្ធនាយកសាលា ជាអ្នកគ្រប់គ្រងមូលធនមនុស្ស(រូបភាពរបស់ Arkansas ទំព័រទី៤)

រដ្ឋាភិបាល មានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការកសាងមូលធនមនុស្សដោយក្នុងនាមជាអ្នកផ្តល់សេវាសុខភាព ការអប់រំ និងហិរញ្ញវត្ថុ ដើម្បីធានាបានសិទ្ធិទទួលបានសមធម៌ក្នុងការចែករំលែកឱកាស និងនិយ័តករនៃការទទួលស្គាល់ និងការត្រួតពិនិត្យគុណភាពរបស់អ្នកផ្តល់សេវាឯកជន។ រដ្ឋាភិបាលភាគច្រើន បានចំណាយថវិកាដោយផ្តល់អាទិភាពដល់វិស័យអប់រំ និងសុខាភិបាល ប៉ុន្តែជារឿយៗ សេវាសាធារណៈមានគុណភាពទាបពេកក្នុងការបង្កើតមូលធនមនុស្ស (World bank group 2018)។ ជាក់ស្តែង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានីតិកាលទី៧ នៃរដ្ឋសភា បានដាក់ចេញនូវយុទ្ធសាស្ត្របញ្ហាកោណ ដំណាក់កាលទី១ ដែលក្នុងនោះ ការអភិវឌ្ឍវិស័យសង្គម

កិច្ចជាអាទិភាពសំខាន់មួយៗនៅក្នុងបញ្ហាកោណទី១ «ការអភិវឌ្ឍមូលធនមនុស្ស» និងក្នុងមុំទី៤ «ការពង្រឹងប្រព័ន្ធគាំពារសង្គម និងប្រព័ន្ធស្បៀង» ដែលមានគោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រ គឺការកសាង និងការអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធគាំពារសង្គមឱ្យមានលក្ខណប្រមូលផ្តុំ និងសង្គតិភាព ទាំងក្នុងប្រព័ន្ធជំនួយសង្គម និងប្រព័ន្ធសន្តិសុខសង្គម និងការពង្រឹងប្រព័ន្ធស្បៀងដែលផ្តល់សន្តិសុខស្បៀង និងអាហារូបត្ថម្ភសម្រាប់ប្រជាជនគ្រប់រូប(សម្តេចធិបតី ហ៊ុន ម៉ាណែត ឆ្នាំ២០២៣)។

ជារួម តាមការលើកឡើងមកខាងលើ មូលធនមនុស្ស ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ ព្រោះជាធនធានពហុវិស័យដែលបម្រើគ្រប់ជ្រុងនៃសង្គមមនុស្ស។ បើប្រទេសមួយសម្បូរដោយមូលធនមនុស្សពិតប្រាកដ នោះវិស័យសេដ្ឋកិច្ច ក៏ដូចជាវិស័យផ្សេងៗនៃសង្គមជាតិនោះ នឹងមានភាពរីកលូតលាស់ ស្តុកស្តម្ភសមជាអារ្យប្រទេស។

ឯកសារពិគ្រោះ

ភាសាខ្មែរ

- ក្រសួងអប់រំយុវជននិងកីឡា(២០២៣) សិក្ខាសាលាស្តីពី«ការអនុវត្តប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យា គ្រប់គ្រងសាលារៀន ឆ្ពោះទៅរកបរិវត្តកម្មការអប់រំឌីជីថល» ថ្ងៃទី២៧ កញ្ញា ឆ្នាំ ២០២៣ ខេត្តកំពង់ចាម
- រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា(២០២២) វចនានុក្រមខ្មែរ ការផ្សាយរបស់ក្រុមប្រឹក្សាភាសាខ្មែរ
- រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា (២០២៣) សារលិខិតសម្តេចមហាបវរជិតីហ៊ុន ម៉ាណែត នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាក្នុងឱកាសទិវាមនុស្សចាស់កម្ពុជានិងទិវាមនុស្សចាស់អន្តរជាតិ ថ្ងៃទី១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០២៣។

ភាសាអង់គ្លេស

- Andrés Erosa and Tatyana Koreshkova (2009): How Important is Human Capital? A Quantitative Theory Assessment of World Income Inequality ,Concordia University,Department of Economics.
- Anu Madgagavkar and Group(2022):Human capital at work,The value of experience, Mckinsey Global Institute.
- Craig Chin and Group(2021): Arkansa Human Capital Handbook.
- Hyun H. Son(2010) Human Capital Development ,Asian Development Review ,vol.27 ,no.2,pp29-56.
- Bourdieu, P., and Passeron, J.(1977).Reproduction in Education, Society and Culture (2ndNedn.London: Sage Publication).

គេហទំព័រ

- <https://gobridgit.com>
- <https://buykhmerbook.com>
- <https://marketbusinessnews.com>
- <http://mosvy.gov.kh>
- <https://scientificworldinfo.com>